

Investeer in een levendige culturele toekomst voor Leiden

Position Paper voor de gemeenteraadsverkiezingen 2026

Samenvatting

Leiden als Stad van Kennis en Cultuur heeft de potentie om een nationaal en internationaal vooraanstaande cultuurstad te zijn. Kunst en cultuur versterken de sociale cohesie, trekken talent en bezoekers aan en stimuleren de economie. Toch blijven de investeringen in de cultuursector structureel achter bij steden met een vergelijkbaar profiel. Dit zet de toekomst van de sector onder druk en belemmert vernieuwing, eerlijke beloning en talentontwikkeling. Om de ambities uit de Cultuurvisie te realiseren, is een structurele verhoging van het cultuurbudget noodzakelijk. Dit omvat:

- Programmeringsbudget voor diverse, hoogwaardige en vernieuwende kunst- en cultuuractiviteiten, inclusief festivals en nachtleven.
- Ondersteuning voor makers en broedplaatsen om innovatie en talentontwikkeling te stimuleren.
- Investerings in cultuur in de openbare ruimte om kunst toegankelijk te maken voor iedereen.
- Duurzame cultuureducatie en -participatie voor alle inwoners, binnen en buiten het onderwijs.
- Een toekomstgericht huisvestingsbeleid voor culturele instellingen.
- Een strategische visie op cultuur als motor voor welzijn, gezondheid en economische groei

Vergelijking met andere steden laat zien dat Leiden structureel te weinig investeert. Een verhoging van het budget met minimaal €1,1 miljoen (tot het gemiddelde van vergelijkbare steden) tot idealiter €7 miljoen (voor een cultuurprofiel dat past bij de ambities) is nodig om Leiden als bruisende cultuurstad te behouden en verder te ontwikkelen.

De Cultuurtafel Leiden nodigt politieke partijen uit om in hun verkiezingsprogramma structurele investeringen in kunst en cultuur op te nemen. Alleen door samen te investeren in een inclusieve en dynamische cultuursector blijft Leiden een Stad van Kennis én Cultuur die inspireert, verbindt en economisch floreert.

1. Introductie

Leiden profileert zich met trots als Stad van Kennis en Cultuur. Deze positionering biedt enorme kansen voor de stad, zowel op economisch als maatschappelijk vlak. Kunst en cultuur spelen een cruciale rol in het vestigingsklimaat, versterken de aantrekkingskracht van de stad en stimuleren economische groei¹. Kunst verbindt groepen in de stad die elkaar anders niet snel ontmoeten, vertelt verhalen van mensen die anders niet snel een podium krijgen en betreft jong en oud, geboren en getogen Leidenaren, nieuwkomers en bewoners van De Kooi tot Vreewijk.

Ondanks deze ambities blijven de huidige investeringen in de kunsten ver achter bij wat nodig is om deze doelen te realiseren. Hoewel Leiden rijk is aan door het Rijk gefinancierde musea en een prachtig historisch centrum, wordt er al jaren structureel te weinig geïnvesteerd in de eigen kunst- en cultuursector vergeleken met andere steden van vergelijkbaar profiel en omvang. Dit heeft geleid tot een nijpende situatie waarin de toekomst van de sector onder grote druk staat.

¹ Rapport bezoekerseconomie leiden 2021, analyse en keuzerichtingen

Dit position paper pleit voor een substantiële verhoging van het budget voor de kunsten, en benadrukt de noodzaak om ruimte te creëren voor vernieuwende makers en programmeringsmiddelen voor culturele instellingen.

Politieke partijen kunnen hierin het verschil maken en kiezen voor een sterke culturele basis in hun programma's.

2. Huidige Situatie

Leiden heeft zich na de coronapandemie goed hersteld, met een toename van bezoekersaantallen, een breed en kwalitatief aanbod en nieuwe samenwerkingsverbanden tussen culturele en kennisinstellingen en het maatschappelijk veld. De stad bloeit en groeit en de kunstsector draagt daar sterk aan bij. Tegelijkertijd kampen veel culturele instellingen met ernstige financiële uitdagingen door stijgende kosten, structurele onderfinanciering en het ontbreken van samenhangend langetermijnbeleid. Zo is bijvoorbeeld het Cultuurfonds Leiden beëindigd, met grote gevolgen voor kleinschalige en innovatieve programmering. Het nieuwe subsidiestelsel dreigt deze druk verder te vergroten. Projecten komen in het gedrang, de werkdruk bij instellingen is hoog en er is onvoldoende ruimte voor eerlijke beloning van artiesten, makers en gezelschappen. De huidige investeringen in kunst en cultuur in Leiden zijn onvoldoende om de ambities uit de Cultuurvisie te realiseren en doen geen recht aan de rol van Leiden als Cultuurstad.

Politieke partijen kunnen hierin koers bepalen door te kiezen voor structurele en toekomstgerichte versterking van de culturele sector.

3. Waarom meer investeren?

Maatschappelijke impact van kunst en cultuur

Kunst en cultuur brengen mensen samen, versterken de sociale cohesie en maken de stad levendiger en aantrekkelijker voor inwoners én bezoekers. Ze bieden ruimte aan verhalen en perspectieven die anders minder gehoord worden, en dragen bij aan een inclusieve, verbonden samenleving.

Daarnaast leveren kunst en cultuur een bewezen bijdrage aan het welzijn van mensen: ze kunnen ontroeren, inspireren, troost bieden en de mentale gezondheid versterken. Zeker in een tijd waarin veel mensen zich minder verbonden voelen met elkaar of met hun omgeving, vervult kunst een belangrijke maatschappelijke rol.

Economische waarde en return on investment

De cultuursector in Leiden speelt ook een sleutelrol in het creëren van banen en het stimuleren van de bezoekerseconomie. Dit gebeurt door directe werkgelegenheid in culturele instellingen en door het aantrekken van toeristen die uitgaven doen in lokale horeca, retail en accommodaties. Cultuur is de nummer één bezoekreden voor mensen van buiten de stad. Bovendien worden historische panden, waarin veel van de cultuurinstellingen zijn gehuisvest, door de cultuurfunctie optimaal benut en behouden, wat bijdraagt aan het cultureel erfgoed en de aantrekkelijkheid van de stad.

Investeren in kunst en cultuur levert dus niet alleen maatschappelijke waarde op, maar ook een aanzienlijke return on investment voor de stad als geheel. Denk aan de voordelen voor lokale bedrijven, de aantrekkingskracht op toeristen en de versterking van de stedelijke identiteit. Zo profiteert Leiden – economisch én sociaal – van een levendige en bloeiende cultuursector.

Ruimte voor Vernieuwing

Voor veel mensen staat Leiden bekend als een stad van musea, erfgoed en monumentale panden. Maar om aantrekkelijk en toekomstbestendig te blijven, moet de kunstsector in Leiden ook van nu zijn en vooruitkijken. Dit vraagt om meer ruimte voor vernieuwing: voor eigentijdse en laagdrempelige kunst die leeft en experimenteert. Zo'n dynamische kunstsector versterkt de stad en inspireert niet alleen kunstenaars, maar ook bewoners, bezoekers en bedrijven.

Deze nieuwe energie maakt Leiden aantrekkelijker als een vooruitstrevende, creatieve stad, en biedt ruimte aan de volgende generatie makers én aan een publiek dat zoekt naar verrassing en vernieuwing.

Daarmee investeren we niet alleen in de cultuursector, maar ook in een bloeiende, innovatieve stad voor iedereen.

Cultuureducatie en cultuurparticipatie

Cultuureducatie en -participatie zijn onmisbaar voor de ontwikkeling van individuen én de samenleving, van jong tot oud. Door kunst en cultuur structureel te verankeren in het onderwijs bereiken we álle kinderen, ongeacht achtergrond, en leggen we een sterke basis voor creativiteit, verbeelding en betrokken burgerschap. Ook buiten school moet een toegankelijk en divers cultuuraanbod ruimte bieden voor talentontwikkeling, zelfexpressie en ontmoeting.

Om dit mogelijk te maken is verdere samenwerking tussen culturele instellingen, onderwijs en gemeente essentieel. De Cultuurtafel pleit voor een gezamenlijk te ontwikkelen duurzaam educatiebeleid en structurele investeringen die bijdragen aan een inclusieve, creatieve en betrokken stad.

De waarde van kunst en cultuur is groot: voor wie we zijn, hoe we samenleven en voor de toekomst van onze stad. Dit besef vraagt om politieke keuzes die ruimte geven aan cultuur in alle facetten van het stedelijk leven

4. Structurele verhoging investeringen is noodzakelijk om ambities te realiseren

Leiden streeft naar een cultuursector die op niveau is met vergelijkbare steden. Dit betekent dat culturele instellingen hun aanbod kunnen versterken, een breder publiek kunnen bereiken en ruimte kunnen bieden aan opkomende kunstenaars. Zo ontwikkelen zij hun talent en dragen ze bij aan de culturele rijkdom van de stad. Om dit mogelijk te maken, is een structurele verhoging van het jaarlijkse kunstbudget noodzakelijk. Deze investering ondersteunt niet alleen de instellingen zelf, maar versterkt ook de maatschappelijke en economische positie van Leiden als cultuurstad.

Op basis van de hierboven geschetste maatschappelijke, economische en educatieve waarde van cultuur, vraagt de Cultuurtafel aandacht voor zes samenhangende investeringsrichtingen. Deze versterken niet alleen het culturele veld zelf, maar dragen ook bij aan het brede welzijn, de aantrekkelijkheid en de veerkracht van de stad. Deze onderdelen vormen samen de kern van een toekomstbestendig cultuurbeleid voor Leiden:

1. Programmeringsbudget

Instellingen met een UVOK:

Voor instellingen met een UVOK (uitvoeringsovereenkomst) dekt het huidige budget alleen de huur en (een deel) organisatiekosten. Aanvullende subsidie is nodig om diverse en hoogwaardige programma's te ontwikkelen die zowel inwoners als bezoekers aanspreken met als doel een breder publiek te bereiken en de impact van een rijker cultureel aanbod te vergroten. Hiermee moet ook een deel van het gat worden gedicht dat bestaat op het gebied van *fair pay* voor makers en gezelschappen.

Projectsubsidies:

Deze subsidies ondersteunen innovatieve en kleinschalige culturele initiatieven. Meer middelen bevorderen de diversiteit, creativiteit en sociale cohesie in de stad, door ruimte te bieden voor nieuwe ideeën en projecten die anders niet gerealiseerd zouden worden. Hiermee worden bewoners uit alle lagen van de bevolking bereikt en dient de hele stad (dus ook de wijken) als podium. Deze subsidie is noodzakelijk om de makers en gezelschappen conform *fair pay* te kunnen betalen.

Festivals:

Festivals zoals Days of Art & Science, LIFF en Schemerstad zijn culturele ankers die Leiden profileren als centrum van creativiteit. Aanvullende steun is nodig voor marketing, (inter)nationale samenwerking en vernieuwende programmering, wat leidt tot grotere toeristische (regionale) aantrekkingskracht en economische voordelen. Denk aan de rol van festivals in het aantrekken van bezoekers en het creëren van werkgelegenheid.

Nachtcultuur:

Investeringen zijn nodig om nachtelijke culturele evenementen te organiseren. Dit draagt bij aan een levendig stadsleven en maakt Leiden aantrekkelijker voor jongeren en bezoekers die op zoek zijn naar kunst in de avonden.

2. Makers en broedplaatsen

Makers:

Verhoogde subsidie is essentieel om creatieve makers te ondersteunen die een belangrijke rol spelen in de lokale verankering van kunst en cultuur. Door hun langdurige betrokkenheid bij de stad en hun vermogen om diverse bewoners aan te spreken, vormen zij een onmisbare schakel in het culturele klimaat van Leiden. Het investeren in makers stimuleert de groei van lokaal talent en innovatie, en biedt ruimte voor experimenten die de kunstsector verrijken. Eerlijke betaling, ook voor kleine en middelgrote initiatieven, is essentieel voor de continuïteit en kwaliteit van hun werk.

Broedplaatsen:

Broedplaatsen vormen cruciale plekken waar ideeën zich kunnen ontwikkelen en samenwerkingen kunnen ontstaan. Verhoogde subsidie maakt de uitbreiding van deze creatieve ruimten mogelijk, zodat ze kunnen blijven fungeren als springplank voor vernieuwende projecten en talentontwikkeling. Broedplaatsen bieden zowel gevestigde als opkomende makers de ruimte voor experiment en vernieuwing en verbinden zich met hun directe omgeving. Door hierin te investeren, versterkt de gemeente de infrastructuur voor creativiteit en innovatie in de stad en draagt het bij aan een levendig en divers cultureel aanbod.

3. Openbare ruimte

Het zichtbaar en voelbaar maken van de creatieve stad in de openbare ruimte stimuleert bredere deelname aan kunst en cultuur. De Cultuurtafel onderschrijft de plannen van het Cultuurkwartier en pleit tevens voor de herintroductie van de 1%-regeling voor kunstuitingen bij bouwprojecten. Deze regeling zorgt ervoor dat kunst standaard wordt meegenomen in ruimtelijke ontwikkeling. Zo ontstaat een stad waarin kunst zichtbaar en toegankelijk is voor iedereen, en waarin culturele waarde wordt verankerd in de fysieke leefomgeving.

4. Duurzame huisvesting

Een duurzaam huisvestingsbeleid, vergelijkbaar met dat voor Leidse scholen, is essentieel voor zowel gemeente als organisaties om samen goede, langetermijnafspraken te maken over gebruik, investeringen en vervanging.

5. Strategie en Impact

Investeren in de kunsten is een strategische keuze met aanzienlijke economische en maatschappelijke voordelen. Kunst & cultuur speelt een sleutelrol in het versterken van sociale cohesie en het vestigingsklimaat en de economische groei van Leiden. Dit is essentieel voor het realiseren van de ambitie uit de cultuurvisie *Met kop en schouders*: “Leiden onderscheidt zich (inter-)nationaal met haar bijzondere weefsel van kennis en cultuur. Cultuur én kennis maken samen de stad.” Door te investeren in de kunsten kan Leiden zich onderscheiden als een stad die waarde hecht aan creativiteit, innovatie en sociale cohesie. Dit draagt bij aan een bredere welvaart zoals onderstreept door de WHO ([WHO: kunst en cultuur bevorderen de gezondheid - LKCA](#)) en versterkt de rol van de stad op zowel nationaal als internationaal niveau.

6. Conclusie

Investeren in de kunsten is niet alleen investeren in de culturele rijkdom van Leiden, maar ook in de economische en maatschappelijke toekomst van de stad. Door ruimte te creëren voor (nieuwe) makers en het cultuurbudget structureel te verhogen, positioneert Leiden zich als een leidende culturele kracht. Daarmee worden de economische en sociale opbrengsten van kunst ten volle benut.

Zo bouwen we aan een aantrekkelijke, dynamische en innovatieve stad, die haar inwoners en bedrijven een hoge kwaliteit van leven biedt en een sterke economische basis heeft.

De Cultuurtafel roept politieke partijen op om deze koers zichtbaar te maken in hun verkiezingsprogramma's en er samen met de sector werk van te maken in de volgende bestuursperiode.

5. Verhoging van huidige budget naar noodzakelijk budget

Bij het bepalen van een reëel bedrag voor de hoogte van de cultuursubsidies in de stad, zijn de cijfers van het CBS ([beschikbaar via deze link](#)) het uitgangspunt. Het jaar 2023 is het laatste vergelijkingsjaar. Het gaat hier

om de cijfers voor Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie². Hieronder is Leiden afgezet ten opzichte van een aantal vergelijkbare steden.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie							
		Uitgaven per inwoner in euro's					
Gemeente	Aantal inwoners	5.3 - Totaal	5.3.1 - Podiumkunsten	5.3.2 - Beeldende kunst en vormgeving	5.3.3 - Kunst- en cultuureducatie	5.3.4 - Film en video	5.3.5 - Overig
Steden met vergelijkbaar aantal inwoners							
Alkmaar	111.822	104	18	2	15	1	68
Alphen aan den Rijn	114.174	47	31	-	14	-	2
Delft	106.083	53	22	3	28	-	-
Deventer	102.805	86	47	3	15	-	20
Dordrecht	121.449	87	32	20	20	-	14
Emmen	108.765	62	39	9	12	0	1
Leeuwarden	127.088	91	48	2	11	1	29
Leiden	127.079	70	34	0	24	0	12
Maastricht	122.632	148	114	4	6	6	18
Venlo	103.329	85	61	-	7	1	16
Westland	114.915	33	8	4	10	4	6
Zoetermeer	127.052	69	22	11	27	0	10
Zwolle	132.493	82	54	4	15	1	8
Gemiddeld		79	41	5	16	1	16
Steden met vergelijkbaar cultureel profiel							
Haarlem	165.358	164	104	41	17	-	2
's-Hertogenbosch	158.796	126	38	19	15	-	55
Amersfoort	160.747	124	67	12	24	2	19
Arnhem	165.712	139	75	14	26	2	21

Scenario 1: ophogen naar het gemiddelde van steden met vergelijkbaar aantal inwoners

Een ophoging van de uitgaven per inwoner naar het gemiddelde van steden met een vergelijkbaar aantal inwoners betekent dat er jaarlijks een bedrag van ca € 1,1 miljoen nodig is om op hetzelfde niveau te komen.

Uitgaven Leiden per inwoner	€ 70
Uitgaven per inwoner steden vergelijkbaar aantal inwoners	€ 79
Verschil per inwoner	€ 9
Aantal inwoners Leiden	127.079
Jaarlijks extra aan cultuurpresentatie, -productie en -participatie	€ 1.143.711

Scenario 2: ophogen naar het gemiddelde van steden met vergelijkbaar cultureel profiel

Gezien de ambities uit de Cultuurvisie om zich (inter)nationaal te onderscheiden met een bijzonder weefsel van kennis en cultuur, vergelijken we Leiden met steden als Arnhem, Haarlem, Den Bosch en Amersfoort. In die vergelijking is een bedrag van €125 per inwoner een vergelijkbaar niveau. Dit zou een bedrag van jaarlijks ca. € 7 miljoen bovenop het huidige budget betekenen.

Uitgaven Leiden per inwoner	€ 70
Uitgaven per inwoner steden vergelijkbaar profiel	€ 125
Verschil per inwoner	€ 55
Aantal inwoners Leiden	127.079
Jaarlijks extra aan cultuurpresentatie, -productie en -participatie	€ 6.989.345

² Dit zijn de totale cultuurlasten van een gemeente voor het taakveld '5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie'. Hieronder vallen subsidies voor beeldende kunst, muziek, dans, toneel film en volkscultuur. Onder dit taakveld vallen niet: musea en oudheidskamers, onderhoud van kunstwerken in de openbare ruimte, historische gebouwen en objecten of letteren.

Over de Cultuurtafel Leiden

Aan de Cultuurtafel Leiden voeren we het gesprek over de toekomst van de kunst- en cultuursector in Leiden om bij te dragen aan het welzijn van de Leidenaren en de ontwikkeling van de levendige stad.

De Cultuurtafel bestaat o.a. uit vertegenwoordigers van:

Leidse Schouwburg-Stadsgehoorzaal, Theater Ins Blau, Pieterskerk Leiden, Museum De Lakenhal, Nobel, BplusC, De Veenfabriek, Leiden International Film Festival, ROEM, ARS, Wibar, PS theater, Studio Moio en Theater de Generator.

Contact: info@cultuurtafel-leiden.nl